

316 (082)

У 74

ІНФОРМОЕНЕРГЕТИКА

ІІІ-го ТИСЯЧОЛІТТЯ:

СОЦІОЛОГО-СИНЕРГЕТИЧНИЙ

ТА МЕДИКО-ЕКОЛОГІЧНИЙ

ПІДХОДИ

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ**

**КИЇВ-КРИВИЙ РІГ
2003**

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ДО ІНФОРМАЦІЙНОГО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСТОРУ

З часу одержання незалежності Україна зробила радикальний поворот у своїй економічній політиці, пов'язаний з лібералізацією і відкриттям національної економіки зовнішньому світу. Україна прагне до створення стабільної системи міжнародного співробітництва, здатної забезпечити її політичну й економічну безпеку. При всій різновекторності української геополітики, західноєвропейський, вважаємо домінуючим. Це визначається нагальними потребами суспільного розвитку. Протягом тривалого часу Україна, будучи країною суто європейською, була відгороджена від європейської цивілізації, від її загальнолюдських цінностей, ідеалів свободи і демократії. Геополітична орієнтація на Європу має створити сприятливі умови для внутрішньої трансформації нашого суспільства. Україна поступово інтегрується у європейські структури. За минулі роки вона увійшла до складу важливих європейських об'єднань, в тому числі стала повноправним членом Ради Європи, учасницею Організації з безпеки і співробітництва у Європі, Центрально-європейської ініціативи, підписала документи про співробітництво і партнерство з НАТО, Європейським Союзом, Західноєвропейським Союзом. Україна активно співпрацює з Міжнародним валютним фондом, Світовим банком, Міжнародним банком реконструкції та розвитку, іншими європейськими кредитно-фінансовими установами. У жовтні 1998р. Україну було прийнято до складу Міжпарламентського Союзу.

Важливою складовою геополітичного процесу інтеграції України до Європи є розширення її співробітництва з європейським міждержавним об'єднанням – Європейським Союзом. Сьогодні ЄС є політичним і валютно-фінансовим об'єднанням, головними цілями якого є забезпечення економічного зростання і зайнятості населення, підтримання політичної стабільності та миру, сприяння культурному розвитку європейських країн. І цілком природно, що Україна вважає вступ до цієї організації стратегічною метою своєї зовнішньої політики. На копенгагенській зустрічі учасників ЄС у 1993 році були визначені критерії членства в цій організації, які вимагають від країни-претендента на вступ досягнення стабільності інститутів, що гарантують демократію, верховенство закону, повагу до прав людини і захист прав меншин (політичний критерій), існування функціонуючої ринкової економіки (економічний критерій), спроможність приймати обов'язки членства, включаючи відданість цілям політичного, економічного та монетарного союзів.

Першим кроком на шляху співпраці України з ЄС стала "Угода про партнерство та співробітництво" (1994р.). В цьому документі сформульовано фундаментальні засади зближення України з країнами ЄС (історичні зв'язки між ними, спільність сповідуваних цінностей), закладено міжнародно-правові основи розвитку взаємовідносин в економічній, політичній, гуманітарній та інших сферах. Угода передбачає взаємне надання режиму найбільшого сприяння в торгівлі та скасування імпорتنих квот при укладенні окремих угод про торгівлю. 10 листопада 1994р. Угода була ратифікована Верховною Радою України, а 1 березня 1998р., після ратифікації всіма країнами – членами ЄС, вона набула чинності. Сторони встановили між собою регулярний політичний діалог з метою зміцнення зв'язків України із Європейським Співтовариством. Було

визначено, що економічне зближення приведе до більш інтенсивних політичних відносин, зближить позиції з міжнародних питань. З метою виконання Угоди були засновані спільні інституції: Рада з питань співробітництва між Україною і ЄС, Комітет з парламентського співробітництва, Комітет з питань співробітництва між Україною і ЄС. Була також прийнята спільна робоча програма з регулювання основних сфер співробітництва, укладено ряд галузевих угод. Проте політичний зміст Угоди про партнерство і співробітництво не передбачає перспективи навіть асоційованого членства в Європейському Союзі. Українська ж сторона наполягає на необхідності укладення договору про асоційоване членство, розглядаючи його як середньострокове завдання двостороннього співробітництва. Указ Президента України "Про затвердження стратегії інтеграції України до Європейського Союзу" (1998р.) визначив стратегію України на період до 2007 року, надав політичну базу інтеграції до ЄС, визнав створення попередніх умов для входу в Євросоюз як повноцінного і повноправного члена одним із пріоритетів для України. На жаль, зафіксована українською стороною ідея про повноправне членство України в ЄС не дістала підтримки європейських партнерів. Не підтримала її і значна частина населення України. За різними оцінками, прихильно ставляться до ідеї вступу в ЄС від 20% до 37% українських громадян, переважно представники молодого покоління з вищою освітою та студентство, а майже 70% українців побоюються, що членство в ЄС може схилити уряд до непопулярних заходів, спрямованих на скорочення державних соціальних програм. Враховуючи це, деякі фахівці вважають, що у перспективі доцільно було б розглянути питання про зняття з порядку денного ідеї повноправного членства в ЄС, а замість неї пропонується новий варіант оформлення євроінтеграційних прагнень України – надання їй статусу привілейованого партнера Європейського Союзу [1, с. 94].

У вересні 2000р. Україна представила свою Національну програму інтеграції, в якій першочерговим завданням визначено гармонізацію законодавства України з відповідними європейськими стандартами. Значну увагу Програма приділяє також реформуванню економіки України, підкреслюючи, що інтеграція у європейську економіку залежить насамперед від поглиблення економічних реформ в самій Україні. Позиція європейських партнерів щодо України у концентрованому вигляді втілена у "Спільній стратегії ЄС щодо України", прийнятій на гельсінській сесії Європейської Ради в грудні 1999р. Порівняно з Угодою про партнерство і співробітництво центр ваги в цьому документі зміщено з економічних і правових питань на проблеми, пов'язані переважно з розвитком реальної демократії, наближенням до європейських стандартів у політичній, економічній та гуманітарній сферах. Головну увагу європейці приділяють не стільки приведенню національного законодавства у відповідність до європейських правил і норм, скільки забезпеченню їх практичної реалізації, втіленню у життя принципово нових для України засад життєдіяльності держави і суспільства. Україна зобов'язана виконати у повному обсязі "копенгагенські критерії" як головну передумову подальших кроків на шляху до євроінтеграції. Чотирирічний період дії Угоди дозволяє зробити деякі висновки щодо співробітництва України з Європейським

Союзом. Поглиблюється політичний діалог, проводяться регулярні самміти Україна – ЄС. Виконано значну частину зобов'язань щодо зближення чинного законодавства з законодавством ЄС, поступово набувають динаміки торговельні відносини (товарообіг з країнами ЄС зріс більше, ніж у два рази [2, с. 61]), створена програма з гармонізації технічних стандартів зі стандартами ЄС.

Проте інтеграційний процес навряд чи можна оцінити як успішний. Україна до цієї пори не вирішила головне економічне питання своєї зовнішньої політики, яким є вступ до Світової організації торгівлі (СОТ). Щоб стати її членом, Україна має взяти на себе зобов'язання дотримуватись встановлених принципів торговельного режиму і виконувати вимоги всіх інших членів СОТ щодо доступу на їхні національні ринки. Для цього треба якнайшоріше привести законодавство економічного блоку у відповідність стандартам СОТ, вирішити проблему протекціонізму, захисту прав інтелектуальної власності, утворити рівні умови для підприємств різних форм власності, покращити систему контролю імпортованої продукції, прийняти закон про конкуренцію. Ці заходи, безумовно, сприятимуть покращенню торговельного та інвестиційного режиму, що є одною з головних вимог ЄС. Як вважають фахівці Українського центру економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова, для України реальними є шанси приєднатися до СОТ восени 2003р. [3, с. 20]. За час, що залишився до вступу України в СОТ, власникам і керівникам українських підприємств потрібно негайно

розробити і провести в життя комплекс заходів з підготовки до різкої зміни нинішнього конкурентного середовища на таке, що унеможливилюватиме тіншові та нелегальні процедури ведення бізнесу. Українським підприємцям треба вже зараз піклуватися про конкурентоспроможність своєї продукції: підвищення якості та еколого-безпечності продукції, покращання дизайну, запровадження сучасних рекламних технологій тощо.

Цілком зрозуміло, що український шлях до об'єднаної Європи буде непротим. На сьогоднішній день ЄС офіційно не визначив для України можливого терміну вступу до цієї організації. На рівні експертів називається період 30-50 років. Це цілком логічно, враховуючи сьогоднішні реалії. Рівень економічного розвитку ще не одне десятиліття буде стримувати нашу державу в її інтеграційних прагненнях навіть за умови збереження досягнутого нині середнього зростання ВВП у 5%. Залишається тільки сподіватися, що Європа з часом погодиться на істотне зниження вимог.

Література

1. Рудяков П. Європейський Союз – Україна: еволюція підходів // Політична думка. – 2002. – №1.
2. Василенко С. Європейський вектор української геополітики // Людина і політика. – 2000. – №2.
3. Пухлий В. Членство у СОТ: плюси і мінуси // Політика і час. – 2002. – №9.

Пикуций И.П.

СИНЕРГЕТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ РЫНОЧНЫХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ В УКРАИНЕ

В последние два десятилетия бурного научными идеями XX века и начала XXI века синергетический подход стал широко распространяться и на явления общественной жизни. В науке возрастает интерес к синтезу научных методов при познании социальной реальности. А признание саморегуляции общества способствует значительному углублению научного мышления, созданию новых теоретических позиций, предотвращению повторных методологических ошибок, а также дает возможность понять особенности переходного этапа развития нашего общества и характера действия механизмов рыночной саморегуляции.

Изучение сущности, исходных состояний и способов саморегуляции общественных систем, на наш взгляд, предполагает поиск недостаточно изученных звеньев, способных восполнить существующие на сегодняшний день пробелы в понимании тех или иных явлений действительности. Синергетический подход междисциплинарный анализ процессов саморегуляции и движения к новому порядку: от нестабильности к стабильности, используя соответствующие процедуры и методы социологии и теории систем.

В качестве основного звена может быть представлена система на всех уровнях рыночной саморегуляции - от предприятия до общества в целом. Анализируя проблему смены экономических ориентиров, которые начались в 90-х годах и продолжают сегодня, мы считаем, что состояние хаоса возникло в сложном движении к свободной рыночной экономике. Сам по себе переход к рыночным отношениям является тенденцией позитивной, но дестабилизирующими факторами являются те политические силы, которые в результате освобождения от "тоталитарного порядка" с помощью лозунгов о

демократизации, гласности и плюрализме мнений инициировали рыночное движение не в интересах собственного производителя на пользу Украины (по примеру "нового курса" Ф. Рузвельта в США). В Украине проходила мирная экономическая революция, которая осуществлялась по инфляционной системе, пишет Дж. Сакс. По утверждению некоторых ученых парадокс состоит в том, что денежная финансовая система государства была сформирована с ориентацией на рыночную систему производства, которой в Украине не было. Сознательно запущенный в Украине процесс инфляции вначале развалил проблему дефицита товаров над излишками денег (все сбережения населения были просто обесценены, а поэтому - ликвидированы). На последующем этапе процесс с «лишними деньгами» довершили финансовые посредники, т.е. трастовые финансовые компании, которые окончательно обокрали людей Украины. Государство в этой ситуации не взяло на себя регулирующих функций. Если проанализировать состояние экономики, то Украина сегодня вместо обещанного процветающего гражданского общества, оказалась в глубоком системном кризисе, на грани национальной катастрофы. Объективные показатели состояния экономики Украины на протяжении последних одиннадцати лет: таковой спад промышленного производства составляет более 55%, сельскохозяйственного – более 30%. Как показывают социологические опросы, 84% населения находится за чертой бедности. Дифференциация доходов населения уже давно перешагнула допустимые, с точки зрения международных стандартов, пределы.

В этих условиях синергетика дает шанс прогнозировать ситуацию в экономической, социальной, политической и духовно-нравственной сферах жизни.